

Lausunto

3.9.2010

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry.

Lausunnon valmistelija:

Tiedottaja Niina Mykrä

niina.mykra@kolumbus.fi

gsm 040-5670443

Opetus- ja kulttuuriministeriö

PL 29

00023 VALTIONEUVOSTO

perusopetus@minedu.fi

Viitaten lausuntopyyntöönne Dnro 20/040/2009

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton lausunto koskien perusopetuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä perusopetuksen tuntijaon uudistamista valmistelevan työryhmän ehdotusta

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto on tarkastellut perusopetuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä perusopetuksen tuntijaon uudistamista valmistelevan työryhmän selvitystä ja siinä olevaa ehdotusta yleisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi, ja haluaa kiinnittää perusopetuksen uudistuksen valmistelijoiden huomion erilaisten oppimisympäristöjen kuten luonto- ja ympäristökoulujen merkitykseen oppimisympäristönä, sekä luonto- ja ympäristökasvatuksen asemaan opetussuunnitelmassa.

Ilmastonmuutos ja luontoympäristön kuluminen tinkimättömimpinä reunaehtoina

Työryhmän selvityksessä todetaan (s.30), että ilmaston muutos ja luontoympäristön voimakas kuluminen asettavat meille kaikkein tinkimättömimmät reunaehdot tulevaisuutta ajatellen, ja että ilmastoon, luontoon ja väestöön liittyvät ratkaisut ovat yhteiskuntien kehittymisen ja kestävän tulevaisuuden rakentamisen kannalta avainkysymyksiä. Todetaan myös, että koulu on avainasemassa kasvatettaessa uusia sukupolvia kestäväää tulevaisuutta rakentavaan elämäntapaan.

Myös työryhmän selvityksessä mainitut ”Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelma” sekä ”Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosiksi 2007–2012” (s.28) nostavat tärkeiksi linjauksiksi ympäristökasvatuksen monipuolistamisen ja laajentamisen sekä kestävän elämäntapaan ja ympäristötietoisuuteen tarvittavien tietojen, taitojen, valmiuksien ja arvomaailman kehittymisen.

Näistä Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto on samaa mieltä: nimenomaan ymmärrys luonnon toiminnasta elämämme perustana ja kasvatusta kestäväään elämäntapaan ovat myös luonto- ja ympäristökoulujen työn lähtökohtia.

Luonto- ja ympäristökoulujen liitto on kuitenkin huolissaan siitä, että työryhmän esittämässä opetuksen tavoitteissa edellä mainitut reunaehdot ja tavoitteet eivät kuitenkaan näy kyllin selkeästi. Liitto esittääkin, että asiaa täsmennetään opetussuunnitelmatyön edetessä.

Luonto- ja ympäristökoulujen liitto haluaa nostaa keskeiseksi kansalaistaidoksi ymmärryksen siitä että ihminen on luonnosta riippuvainen. "Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen" -tavoitteen tulee sisältää myös kestävän elämäntavan ja ympäristökansalaiseksi kasvamisen.

Luonto- ja ympäristökoulut huomioitava oppimisen ympäristöinä

Työryhmän selvityksessä todetaan (s.41), että oppimisympäristön käsite on viime aikoina noussut pedagogiseen keskusteluun oppimiskäsityksissä tapahtuneiden muutosten myötä, ja että oppimisympäristöjen toiminnallisuuden kautta yksilö oppii hallitsemaan yhteisölle tarkoituksenmukaisia ajattelun ja toiminnan välineitä. Selvityksen mukaan keskeinen haaste tulevaisuuden perusopetuksen kehittämiseksi on koulun ulkopuolella tapahtuvan opiskelun ja oppimisen ottaminen mukaan koulutyön resurssiksi ja rikastajaksi.

Selvityksen mukaan parhaimmillaan oppimisympäristö tukee oppimista ja tiedon rakentamista ympäristökokemuksen (elämyksellisyys), yhdessä tekemisen, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja jaetun merkityksen kautta. Keskeinen käsite on osallistuminen, joka mahdollistaa paremmin myös oppimistyyleiltään erilaisten oppilaiden tarpeisiin vastaamisen, ja sen myötä lisää opiskelumotivaatiota ja kiinnostusta oppiaineisiin. Ympäristöjen ei tarvitse olla nimenomaisesti oppimista varten rakennettuja, vaan esimerkiksi metsä ja puisto ovat oivallisia oppimisympäristöjä.

Oppiaineiden tavoitteissa uudet oppimisympäristöt eivät näy kyllin selvästi. Esimerkiksi ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteissa (s.131) sanotaan, että oppimisen lähtökohtana on oppilaan oma elinympäristö, ja että oppilas oppii tekemään havaintoja luonnosta. Luonto- ja ympäristökoulujen liitto esittää, että tavoite korjataan muotoon: oppilas oppii tekemään havaintoja luonnossa.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen kriteerien mukaan (www.luontokoulut.fi) opetus tapahtuu luontokouluissa pääsääntöisesti ulkona luonnossa monipuolisissa oppimisympäristöissä, ja ympäristökouluissa puolestaan arkisissa toimintaympäristöissä. Luonto- ja ympäristökoulut tarjoavat tietopohjaista ja elämyksellistä toimintaa, ja niissä opitaan pääosin käytännön toiminnan kautta. Opetus on myös kokonaisvaltaista. Luonto- ja ympäristökoulut vastaavat siis monipuolisesti uusille oppimisympäristöille asetettuihin haasteisiin.

Työryhmän selvityksen mukaan (s.41) ”Oppimista tukevana ympäristöinä voidaan nähdä esimerkiksi museot, taidelaitokset, kirjastot, tiedekeskukset ja erilaiset paikalliset yhdistykset ja organisaatiot.” Luonto- ja ympäristökoulujen liitto esittää, että myös luonto- ja ympäristökoulut mainitaan perusopetuksen yleisissä valtakunnallisissa tavoitteissa oppimista tukevana oppimisympäristönä, ja luonto- ja ympäristökoulutoiminta vakiinnutetaan osaksi koulujärjestelmää.

Ympäristökasvatus ja kestävä elämäntapa näkyviin kaikkien oppiaineiden tavoitteisiin

Aihekokonaisuus ”Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta” sisältyy voimassa olevaan opetussuunnitelmaan vuodelta 2004. Tätäkin aihekokonaisuutta on tarkoitettu opettaa kaikkien oppiaineiden sisällä aineen omista lähtökohdista ja kullekin aineelle ominaisesta näkökulmasta. Työryhmä esittää (mm. s.96), että aihekokonaisuuksista luovutaan, ja nykyiset aihekokonaisuudet otetaan huomioon oppiaineiden ja oppiainekokonaisuuksien tavoittemäärittelyssä. Työryhmän selvityksen mukaan aihekokonaisuuksien tavoitteet ja sisällöt integroituvat suoraan oppiainekokonaisuuksiin ja toteutuvat osana oppiainekokonaisuuksien ja niihin kuuluvien aineiden opetusta.

Sinänsä askel oppiaineista oppiainekokonaisuuksiin on oikean suuntainen. Kun opetusta suunnitellaan monen aineen yhteistyönä kokonaiskuva mutkikkaasta maailmasta saattaa syntyä helpommin. On kuitenkin vaarana että oppiaineiden välinen yhteistyö yli oppiainekokonaisuuksien rajojen entisestään vaikeutuu. Missä silloin ovat taidepainotteiset biologian tunnit, matemaatiikkaa ulkona –tunnit, äidinkielen terveystiedon ja fysiikan yhteiset projektit? Aidosti monialainen yhteistyö on kaikkein hedelmällisintä, ja luonto- ja ympäristökoulujen liiton mielestä sille pitää luoda myös selkeät puitteet opetussuunnitelmassa.

Ympäristökasvatus ei näy esityksessä myöskään kaikkien oppiaineryhmien tavoitteissa. Aihekokonaisuus ”Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta” on siirretty lähinnä oppiainekokonaisuus ”Ympäristö, luonnontieto ja teknologia” oppiaineiden sisältöihin, jonne se tietysti luontevasti kuuluukin. Kuitenkin myös kaikilla muilla oppiaineryhmillä on oma näkökulmansa annettavanaan kestävään elämäntapaan ja ympäristökasvatukseen, ja kuten edellä todetaan, ympäristökysymykset ovat tulevaisuutemme avainkysymyksiä. Ilman matemaattisia taitoja ympäristökysymysten mittasuhteita on vaikea hahmottaa, kielelliset taidot ovat edellytys sille, että osataan ottaa selvää ja perustella, monet ympäristökysymykset ennen ja nyt ovat yhteiskunnallisia kysymyksiä, käsityön taito liittyy ympäristökysymyksiin materiaalin kautta, ja terveys ja toimintakyky ovat kytköksissä arjen toimintoihin ja kykyyn liikkua omin voimin kestävästi energiaa tuhlaavien liikennevälineiden sijaan.

Luonto- ja ympäristökoulujen näkemyksen mukaan ympäristökasvatuksen teemat pitää nostaa painopisteeksi ja näkyviin jokaikisessä oppiaineessa ja oppiaineryhmässä, jotta perusteluosassa esiin nostetut asiat käytännössä näkyisivät tavoitteissa, ja jotta ympäristökasvatuksen asema ei uusissa perusopetuksen tavoitteissa huonontuisi nykyiseen opetussuunnitelmaan verrattuna.

Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot on nostettu esityksessä uudeksi opetussuunnitelmassa painotettavaksi asiaksi (s. 44). Jotta osallistuminen koulun arkitoimintoihin ja oppilaiden vaikuttamisen paikkoihin (kuten oppilaskunta tai ympäristöraati) on oikeasti mahdollista, tulee valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa näkyä oikeus osallistumiseen koulutuntien aikana osana esimerkiksi äidinkielen, terveystiedon, kotitalouden, biologian, yhteiskuntatiedon tavoitteita.

Tiivistelmä

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto esittää, että luonto- ja ympäristökoulut mainitaan perusopetuksen yleisissä valtakunnallisissa tavoitteissa oppimista tukevana oppimisympäristönä, ja luonto- ja ympäristökoulutoiminta vakiinnutetaan osaksi koulujärjestelmää. Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto esittää myös, että ympäristökasvatuksen teemat nostetaan perusteluosan mukaisesti painopisteeksi ja näkyviin kaikissa oppiaineissa ja oppiaineryhmissä, sekä että oppilaiden ja opettajien osallistumista helpotetaan ja siihen kannustetaan opetussuunnitelmallisin keinoin.

Ystävällisin terveisin

Luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry

Olli Viding

Katja Viberg

puheenjohtaja

sihteeri